

**SÜNDMUSI JOHANN STRAUSSI
ELUAASTAIL 1825-1899**

- 1825 11. juulil laulatati Johann Strauss (isa) ja Anna Streim.
1. septembril lahkus Strauss Joseph Lanneri orkestrist ja asutas oma orkestri.
25. oktoobril sündis Johann Strauss (poeg).
1827 26. märtsil suri Viinis Ludwig van Beethoven.
20. augustil sündis Josef Strauss.
1828 19. novembril suri Viinis Franz Schubert.
1833 7. mail sündis Hamburgis Johannes Brahms.
1835 2. märtsil suri Austria keiser Franz I, troonile asus tema poeg Ferdinand.
15. märtsil sündis Eduard Strauss.
1841 alustas Johann Strauss kaheaastast õpingut Polütehnilises Instituudis, võttis harmoonia-, kontrapunkti- ja viiulitunde.
1842 29. aprillil sündis Viinis Karl Millöcker.
1843 14. aprillil suri Joseph Lanner.
1844 asutas Johann Strauss oma orkestri ja 15. oktoobril debüteeris ta dirigendina Hitzingis, kavas enda kuus pala ning isa uued valsid.
1848 Revolutsioon
31. oktoobril vallutas keiserlik armee Viini.
1849 25. septembril suri Johann Strauss (isa)
7. oktoobril ühendati Strausside – isa ja poja – orkester.
1856-86 toimusid Straussi orkestri kontsertreisid kõikidesse Euroopa maadesse, ka Venemaale, Pavlovskisse, kus teda võeti vastu kui «valsi-kuningat» ja Austria tähtsaimat saadikut.
1860 7. juulil sündis Böömimaal Gustav Mahler.
24. novembril esietendus Franz von Suppé «Pansion», mis tähistas Viini opereti sündi.
1862 27. augustil laulatati Johann Strauss ja lauljanna Henriette Chalupetzky (Jetty Treffz)
1863 määrati Strauss «öukonna ballimuusika direktori» kohale.
1864 külastas Jacques Offenbach Viini.
1867 15. veebruaril esitati esimest korda valssi «Ilusal sinisel Doonaul»
1870 23. veebruaril suri Straussi ema Anna Streim.
22. juulil suri vend Josef.
1871 10. veebruaril esietendus Straussi esimene operett «Indigo ja nelikümmend röövlit»
1872 toimus reis Ameerikasse kontsertidega Bostonis ja New Yorgis.
Johannes Brahms kolis Viini.
1873 1. märtsil esietendus «Karneval Roomas».
1. mail avati Viinis maailmanäitus.
9. mail – finantskrahhi «must reede».
1874 5. aprillil esietendus «Nahkhiir».
1878 8. aprillil suri Strauss naine Jetty Treffz.

- 1878 28. mail laulatati Strauss ja Angelika («Lili») Dittrich.
1880 5. oktoobril suri Pariisis Jacques Offenbach.
1883 3. oktoobril esietendus «Öö Veneetsias».
1885 24. oktoobril esietendus «Mustlasparun».
1887 lahutati Strauss ja Angelika («Lili»).
15. augustil laulatati Strauss ja Adele Strauss.
1889 kirjutas Strauss «Keisrivalsis».
1891 11. jaanuaril esietendus Karl Zelleri «Linnukaupleja».
1895 21. mail suri Viinis Franz von Suppé.
1896 11. oktoobril suri Viinis Anton Bruckner.
1897 3. aprillil suri Viinis Johannes Brahms.
1899 3. juunil suri Johann Strauss.
26. oktoobril esietendus «Viini veri».
31. detsembril suri Badenis Karl Millöcker.

JOHANN STRAUSS ON KIRJUTANUD:

- 169 valssi, tuntumad neist on **Hommikulehed, Ilusal sinisel Doonaul, Kunstniku elu, Vein, naised ja laul, Viini veri, Roosid lõunast, Kevadhääled, Lood Viini metsades, Keisrivalss jt.**
76 kadrilli,
146 polkat,
18 lavateost (nendest 16 operetti, mille žanrini-metust loetus pole eraldi märgitud):
Indigo ja nelikümmend röövlit (*Indigo und die vierzig Räuber*), Viin 1871
Karneval Roomas (*Der Karneval in Rom*), Viin 1873
Nahkhiir (*Die Fledermaus*), Viin 1874
Cagliostro in Wien, Viin 1876
Prinz Methusalem, Viin 1877
Pimesikk (*Blindekuh*), Hamburg 1880
Kuninganna pitsrätik (*Das Spitzentuch der Königin*), Viin 1881
Löbus sõda (*Der lustige Krieg*), Hamburg 1882
Öö Veneetsias (*Eine Nacht in Venedig*), Hamburg 1884
Mustlasparun (*Der Zigeunerbaron*), Hamburg 1884
Simplicius, Hamburg 1889
Ritter Pázmán, koomiline ooper, Viin 1892
Fürstin Ninetta, Hamburg 1893
Jabuka, Viin 1894
Varjulill (*Waldmeister*), Berliin 1896
Mõistuse jumalanna (*Die Göttin der Vernunft*), Viin 1897
Viini veri (*Wiener Blut*), Viin 1899
Tuhkatriinu (*Aschenbrödel*), ballett 1900

K. k. priv. Theater an der Wien.

Unter der Direktion

Geislinger & Steiner.

Sonntag den 5. April 1874.

Die Fledermaus.

Romische Operette in 3 Akten nach Meilhac und Halévy's „Reveillon“, bearbeitet von C. Hofmann und Richard Genée. Musik von Johann Strauss.

Länge arrangirt von der Balletmeisterin Frau Therese v. Kilian.
Die neuen Dekorationen des ersten und zweiten Aktes von Herrn Alfred Moser. — Die neuen Kostüme angefertigt vom Obergarberobier Herrn Schulze. Möbel von Hrn. Ritschelt's Erben (Rudolf Ritschelt), k. k. Hoflieferant.

Gabriel von Eisenstein, Rentier	•	•	•	•	Hr. Sjila.
Rosalinde, seine Frau	•	•	•	•	Marie Geislinger.
Krank, Gefängniß-Direktor	•	•	•	•	Hr. Frieß.
Prinz Orlofski	•	•	•	•	Hr. Rittinger.
Alfred, sein Hofangelerter	•	•	•	•	Hr. Rüdingen.
Dr. Falke, Notar	•	•	•	•	Hr. Bedrecht.
Dr. Blind, Advokat	•	•	•	•	Hr. Kott.
Adèle, Stubenmädchen Rosalindens	•	•	•	•	Hr. Charles Hirsch a. G.
Alt-Ben, ein Ägypter	•	•	•	•	Hr. Romani.
Kamufin, Gesandtschafts-Attaché	•	•	•	•	Hr. Jäger.
Murray, Amerikauer	•	•	•	•	Hr. Biedold.
Carlotti, ein Marquis	•	•	•	•	Hr. Thalboth.
Lord Middleton	•	•	•	•	Hr. Fink.
Baron Deslar	•	•	•	•	Hr. Mellin.
Frosch, Gerichtsdienner	•	•	•	•	Hr. Schreiber.
Joan, Kammerdiener des Prinzen	•	•	•	•	Hr. Gärtner.
Ida,	•	•	•	•	Hr. Jules.
Melanie,	•	•	•	•	Hr. Kopf.
Felicita,	•	•	•	•	Hr. Schindler.
Eidi,	•	•	•	•	Hr. Truge.
Minni,	•	•	•	•	Hr. N. Grünfeld.
Faustine,	•	•	•	•	Hr. A. Grünfeld.
Elvira,	•	•	•	•	Hr. Rünzler.
Sabine,	•	•	•	•	Hr. Stübel.
Bertha,	•	•	•	•	Hr. Steinburg.
Soni,	•	•	•	•	Hr. Donner.
Paula,	•	•	•	•	Hr. Romani.
Erster) Diener des Prinzen	•	•	•	•	Hr. Buchner.
Zweiter)	•	•	•	•	Hr. Raschle.
Ein Amstbdiener	•	•	•	•	Hr. Schwallat.

Herren und Damen. Masken. Bediente.
Die Handlung spielt in einem Badeorte, in der Nähe einer großen Stadt.

Vorkommende Tänze:

1. **Spanisch**, ausgeführt von Hr. Grillich und 8 Damen vom Ballet.
2. **Schottisch**, Hr. Grassini, Fechtner, Wollschad, Meier und Wiest.
3. **Russisch**, Hr. Angelina Boneß, Hr. Stubenwoll, Nagelschmidt, Ometlofsky, Guhr, Schmidt und Gräßeli.
4. **Polka**, Hr. Walter, Hr. Raab und Anna Thorn.
5. **Ungarisch**, ausgeführt von Hr. Wenda und Herrn Couqui.

Anfang 7 Uhr.

1912 Frank - Paul Pinna, Rosalinde - Bertha Franzke, Alfred - August Blauberik

«Nahkhiir» Estonia Teatris läbi aegade

«Nahkhiirt» on varem lavastatud viiel korral:
1912, 1919, 1940,
1953, 1973.

1940 Eisenstein - Arne Viisimaa
Rosalinde - Gerda Murre

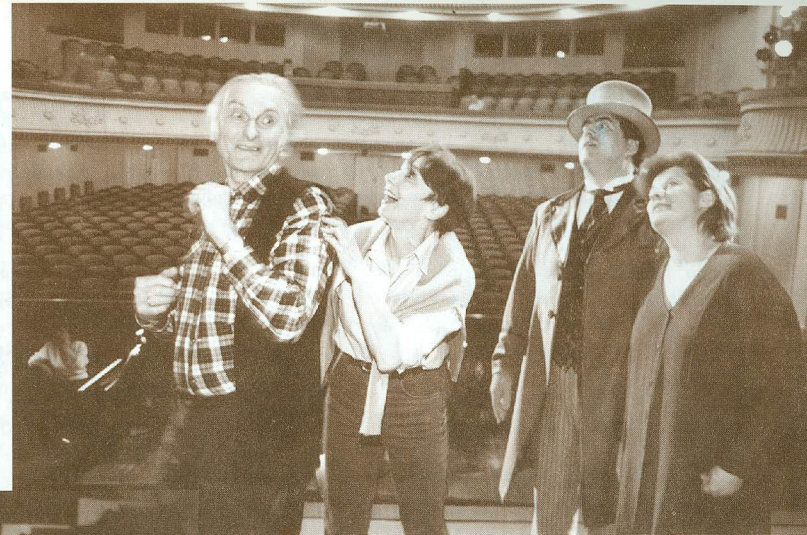
1953 Eisenstein - Endel Pärn
Rosalinde - Meta Kodanipork

1973 Adele - Anu Kaal

Monika
Wiesler

Eldor Renter, Monika Wiesler, Mati Kõrts, Pille Lill

1997
Hetki proovisaalist

Hans Müllberg

Vello Jürna,
Monika Wiesler

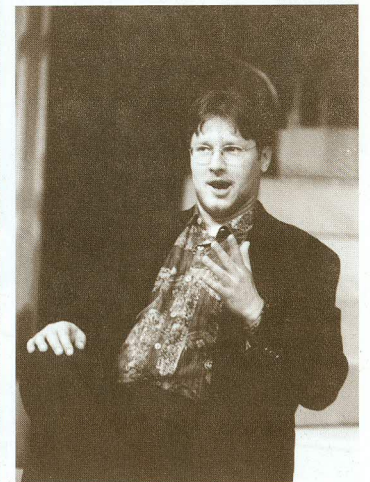
Pille Lill, Mati Kõrts

Margit Saulep

Voldemar Kuslap, Vello Jürna

Aare Saal

VALSIMEISTRITE PEREKOND

Johann Strauss (isa) 1804-1849 esimene Strausside-muusikute perekonnas. Asutas oma orkestri, millega sai kuulsaks üle maa. Hiljem juhatasid seda orkestrit kõik tema kolm poega, andes kontserte kõikjal Euroopas. On kirjutanud palju valsse ja muud tantsumuusikat. Tema loomingut on kuulsaim Radetzky marss, millest sai Habsburgide monarhia sümbol.

Johann Strauss (poeg) 1825-1899 perekonna kuulsaim muusik – «valsikuningas».

Josef Strauss 1827-1870 alustas arhitekti ja insenerina. Eri-nevalt oma vanemast vennast, Johann Straussist, oli Josef kinnise iseloomuga ja melanhooline. Viinlased kutsusid teda romantikuks. On kirjutanud tantsumuusikat, millest tuntuim on polka-mazurka «Kiil» (*Die Libelle*).

Eduard Strauss 1835-1916 vendadest kõige edukam dirigent. Hariduselt filoloog, on kirjutanud umbes 250 teost.

VALSI FILOSOOFIA

Vals ja filosoofia? Kas neid mõisteid saab siduda?

On olemas end kõrgemaks minaks nimetav vaimsus, mis vastab küsimusele eitavalt ja kõneleb valsisit halvustavalt kui sügavama sisuta pinnapealsest laulukesest, mis esindab banaalset enesega rahulolu. Kuid siiski on valsilgi oma filosoofia ja sügavam tähendus. Selle deviis on nii lühike, et võib toime tulla viie sõnaga: «elu – see on praegune hetk!» Muidugi ei sobi seda filosoofiat pidada eriti sügavamõtteliseks, vastupidi – see on üsna maine ja kaugel metafüüsikast. On tõsi, et vals mõju kestab vaid balliõhtul ja tutvus ainult selle žanriga kuivatab vaimulätted.

«Ja siiski on vals kaunis, inimlikele ühiste elamustele ahvatlev nähtus, kuna ta teeb tosinaid inimesi üheaegselt õnnelikuks,» filosoofeeris Theodor Fontane. Vals inspireerib ja ergutab inimest, kuigi ta ise lõpeb enne kui tema mõju avalduma hakkab. Ta ise ei nõua kuulajalt vastutasuks midagi: ei kompetentsust, ei partituuriga tutvumist, ei koolitatud väarikust ega rangust.

Straussi valsil on mingi maagiline võim. Üks vana legend jutustab, et esialgu olid maa peal vaid ühesoolised inimesed. Seejärel jagas kõrgem võim nad kaheks ja seitsaadik on kõigil inimloomikutel vaja igavesti otsida oma teist poolt. Valsi rütmis nad lõpuks leiavad otsitava ja langevad teineteise embusse. Nii pajatab müüt.

On olemas puid, mille juured on taevas, kasvades ise maa poole. Need on neli suurt B-d: Bach, Beethoven, Brahms ja Bruckner, neist kolme viimast peab Viini omaks. Leidub teisi puid, mille juured on kindlalt maas ja ladvad pürgivad taevasse. Selliseks puuks võib nimetada Johann Straussi. Tema valsid on maised, mitte metafüüsilised. Need ei taha midagi teada surmast ja teispoolsest. Aga kuskil kohtuvad need kaks kunstikutüüpi. Ja olümposlik hääl kuulutab ilmalikustki geniusest: «Straussil on siiski Euroopa musikaalseim pea... Meie klassikud elavad Mozartist Straussini!» Nii lausus «Parsifali» autor, kes vahete-vahel kuulas meelsasti Straussi tantsumuusikat ja ka juhatas tema valsse.

Lõpetuseks: kõik armastavad valsse, sest nad väljendavad armastust. Kes suudab maailmale kinkida rõõmu, seda kummardab tänulikult maailm omalpoolt.

Jäagu seepärast valsile tema filosoofia.

Ernst Decsey,
«Valsikuningas Johann Strauss»

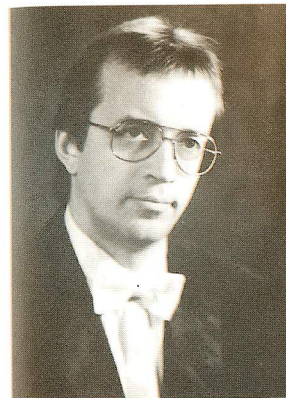

MONIKA WIESLER on esimene naislavastaja Austria muusikateatris, esimene naisrežissöör Viini Volkoperis, vabariigi hõbedase teenetemärgi kandja, sündinud Viinis.

Pesuehtsa teatrilapsena esines esmakordselt laval viie aastasena. Balletti õppis ta Grazi ooperiteatris, kuhu perekond oli Teise maailmasõja eest kolinud. Käis lavakõne kursustel, samal ajal mängis teatris lasteosi. Pärast õpingute lõpetamist sai temast balletitrupi solist. Järgnesid esinemised ja enesetäiendused Lõuna-Ameerikas, USA-s ja Viinis. Aastani 1987 oli seotud Braasiilaga, õppides sealset folkloori.

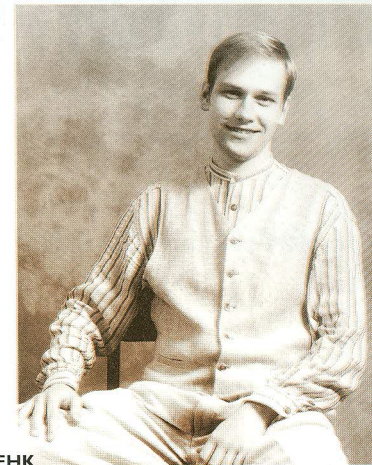
Üsna pea vahetas ta tantsijakarjääri koreograafiameeti vastu. Järgnesid koreograafitööd Münchenis, Hamburgis, Berliinis, St. Pöltenis, Viinis, Badenis, Pariisis ja Teheranis – operett, revüü, klassikaline muusikal.

14 aasta jooksul tegi Monika Wiesler 82 tantsuseadet, kuid tahtmine laiendada oma tegevusvaldkonda viis ta Badeni linnateatrisse, kust ta pärast paarikümnet edukat lavastust siirdus Viini Volkoperisse. Tollest ajast alates on ta vabakutselisena lavastanud Viinis, Linzis, Luzernis, kavandanud saateid BBC-le, ORFi televisioonisaadetele jm. Tegutsemispaiku on Monika Wiesleril jagunud Los Angelesest Tallinnani, meelisalaks eelkõige viini operett.

PAUL MÄGI on sündinud 1953. aastal. Lõpetanud 1980 trompeti erialal Eesti Muusikaakadeemia ja 1984 dirigeerimise alal Moskva Riikliku Konservatooriumi. Töötanud Eesti Raadio Kammerorkestri kunstilise juhina, Estonia Teatris dirigendina ja Läti Rahvusliku Sümfooniaorkestri kunstilise juhi ja peadirigendina. Andnud arvukaid kontserte külalisdiregindina. Aastast 1995 Estonia Teatri muusikajuht ja peadirigent.

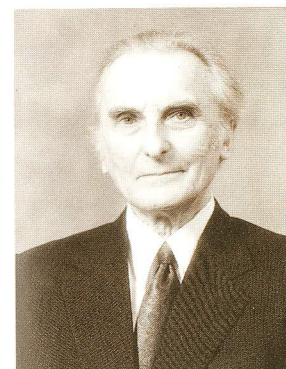
Dirigenditööd Estonia Teatris: J. Straussi *Viini veri*, Tambergi *Cyrano de Bergerac*, Nicolai *Windsori lõbusad naised*, Puccini *Boheem*, Mozarti *Figaro pulm* ja Verdi *Nabucco*.

ERKI PEHK

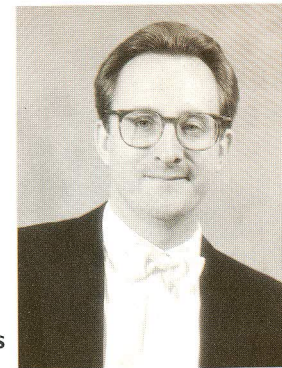
on sündinud 1968. aastal. Aastatel 1986-93 õppis Eesti Muusikaakadeemias Ants Üleoja koorijuhtimise klassis ja orkestridiregeerimist Peeter Lilje, hiljem Paul Mägi juhendamisel. Aastatel 1992-94 täiendas ta ennast Läti Muusikaakadeemias. Estonia Teatris töötab Erki Pehk dirigendina alates 1994. aastast.

Estonia Teatris on juhatanud: Cimarosa *Salaabieliu*, Tambergi *Cyrano de Bergerac*, Adami *Giselle*, Straussi *Viini veri*, Kälmani *Krahvinna Mariza* ja Silva ning Hermann *Hallo, Dolly!*.

ELDOR RENTER lõpetas 1951 Tallinna Riikliku Tarbekunsti Instituudi teatridekoratsiooni prof. Voldemar Vaga ja Natalie Mei õpilasena. Samast aastast alates töötab Estonia Teatris lava- ja kostüümikujundajana. Aastatel 1951-95 oli Estonia Teatri peakunstnik. 1967. aastast on teinud pidevalt külalisena kaastööd Leedu Riiklikus Ooperi- ja Balletiteatris ja 1984. aastast Läti Rahvusooperis. On kujundanud lavastusi ka Saksamaal. Kokku on tema loomingu üle 130 lava- ja kostüümikujunduse ooperitele, ballettidele ja operettidele.

Värskemad tööd: Bournonville'i *Armastuse muinasjutt*, J. Straussi *Viini veri*, Bournonville'i *Konservatoorium*, Verdi *Nabucco*.

NORMANN ILLIS REINTAMM

õppis muusikat Torontos, Hamiltonis ja Londonis. Ta on töötanud Toronto Kontsert-orkestri peadirigendina. Alates 1990. aastast tegutseb pidevalt Eestis. Estonia Teatris ja «Vanemuise» teatris on juhatanud nii oopereid, operette kui ka ballette: *Traviata*, *Mikaado*, *Kevade*, *Romeo ja Julia*, *Pähklipureja*, *Armastuse muinasjutt*, *Kosjakuluutus*, *Daphnis ja Chloë*, *Carmen* jm.

Johann Strauss *Die Fledermaus*
The Bat

Operetta in three acts

Libretto by Karl Haffner and Richard Genée

after the vaudeville by Henri Meilhac and Ludovic Halévy

Translated by Heli Mattisen

First Night 21 February 1997

Producer and Choreographer MONIKA WIESLER (Austria)
 Musical Director and
 Conductor PAUL MÄGI
 Conductors ERKI PEHK, NORMANN ILLIS REINTAMM
 Designer ELDOR RENTER
 Lighting Designer ESKO SUHONEN (Finland)
 Decorations painted by JÄRVI KOTKAS
 Chorus Masters JÜRI RENT, ANNE DORBEEK
 Pianists ÜLLA MILLISTFER, JAANUS JUUL
 Assistant Producer TIIT TRALLA
 Ballet Repetiteur JURI MIHHEJEV
 Chorus Repetiteur BERTA KRUMM
 Stage Manager VÄINO AREN
 Cast:
Gabriel von Eisenstein Alar Haak, Mati Kõrts
Rosalinde, his wife Tiiu Laur, Pille Lill
Dr. Falke, a notary Aare Saal, Tarmo Sild
Frank, a prison director Voldemar Kuslap, Teo Maiste
Prince Orlofsky Katrin Karisma, Vaike Kiik, Leili Tammel
Alfred Vello Jürna, Ivo Kuusk
Dr. Blind, a lawyer Hans Miilberg, Mati Vaikmaa
Adele, Eisensteins' maid Nadia Kurem, Margit Saulep, Valentina Taluma
Ida, her sister Lemme Järvi, Tatjana Kilgas, Hedi Pundonen
Ivan, prince's valet Kalju Karask, Tiit Tralla
Frosch, a prison housekeeper Tõnu Kilgas, Marko Matvere, Tiit Tralla

Ballet soloists Vitali Nikolajev, Sergei Fedosejev,
 Andrus Kambre

Estonian National Symphony Orchestra,
 opera chorus and ballet troupe

Action takes place in a small village near a big town

World premiere on 5 April 1874 in Theater an der Wien

Synopsis

Act I

Outside the house a tenor is heard serenading Eisenstein's wife Rosalinde.

Eisensteins' maid Adele enters. She is reading a letter from her sister Ida, asking whether she could come with her to a party given by Prince Orlofsky that evening. When Rosalinde arrives, Adele invents a story about her sick aunt and asks for the evening off. Rosalinde refuses, since her husband is due to go to prison as a result of a quarrel, and she does not want to stay at home alone.

Rosalinde recognizes the singing tenor as Alfred: how dare he enter her home – she is, after all, a respectable married lady! She sends Alfred on his way, but not until he has exacted a promise from her that he may return once her husband is in prison. Eisenstein returns home with his solicitor Blind, whose incompetence has caused Eisenstein's sentence to be increased to eight days. Neither of the men is capable of rational conversation. Rosalinde advises Blind to leave. Falke arrives, and while she goes to find her husband clothes he can wear to prison, Falke invites Eisenstein to Orlofsky's party – there will be time enough to go to prison tomorrow morning!

Rosalinde is puzzled by her husband's good humour when he says he will dress in white tie and tails to demonstrate to the prison guards what manner of man they are dealing with!

To ensure that she and Alfred are undisturbed, Rosalinde gives Adele the evening off and then bids farewell to her husband. As soon as Rosalinde is alone, Alfred reappears and finds the table laid for two. He opens a bottle of wine and sings another serenade. Rosalinde capitulates, but Fate intervenes in the person of Frank, the prison governor. Rosalinde convinces Frank that Alfred is her husband, while Frank assures them that life in prison is as jolly as in a birdcage; Alfred has no alternative but to go to prison with Frank.

Act II

The villa of Prince Orlofsky.

Adele is surprised to learn that her sister Ida had not sent the letter inviting her to the party. Orlofsky is intrigued by the practical joke that Falke is setting up – «The Revenge of the Bat». Falke had written the purported letter to Adele, who has introduced herself at the party as an actress, «Mademoiselle Olga».

«Marquis Renard» actually Eisenstein now enters. Orlofsky explains to him that although he himself is bored, he expects that everyone can drink at the same pace as she. He does exactly what he pleases!

Eisenstein recognizes Adele, who is wearing one of his wife's gowns. Adele denies Eisenstein's insinuations about her identity, and with feminine cunning, puts